

- 4 Slovenské dejiny. A Matica slovenska kiadója készíti elő nyomtatásra. (Szerzők: R. Marsina, V. Čičaj, D. Kováč, L. Lipták).
- 5 Július Botto, Slováci. Vývin ich národného povedomia 1, 2 (Turčiansky Sv. Martin 1906, 1910).
- 6 Botto, Slováci 174.
- 7 Dokumenty k slovenskému národnému hnutiu 1, ed. František Bokes (Bratislava 1962) 313–319.
- 8 Miroslav Hroch, Evropské národní hnutí v 19. století. Společenské předpoklady vzniku novodobých národů (Praha 1968). Vö. még: Hroch, Social Preconditions of National Revival in Europe. A Comparative Analysis of the Social Composition of Patriotic Groups among the Smaller European Nations (Cambridge 1985).
- 9 Dokumenty k slovenskému národnému hnutiu 1, 232.
- 10 Ján Baltazar Magin, Murices sive apologia pro inclyto Comitatu Trenchiniensi (Púchov 1728).
- 11 Lipcsében jelent meg.
- 12 Vö. még: Ján Tibenský, Chvály a obrany slovenského národa (Bratislava 1966).
- 13 Ján Tibenský, Formovanie sa ideologie slovenskej feudalnej národnosti a buržoázneho národa. In: Historický časopis 19 (1971) 586.
- 14 Ján Tibenský, Formovanie sa ideologie 585.
- 15 Přehled československých dějin 1–3 (Praha 1958–1960)
- 16 Přehled dějin Československa 1/1 és 1/2 (Praha 1980, 1982)
- 17 Július Botto, Krátka história Slovákov (Turčianský Sv. Martin 1914) 28–29.
- 18 Jozef Škultéty, O starých Slovákoch a ich jazyku. In: Národné noviny (1912) 145.
- 19 A „Hlas” 1898–1904, a „Prúdy” 1909–1914 között, a „Slovenský týždeník” 1903-tól jelent meg.
- 20 Vladimír Mináč, Dúchanie do pahrieb (Bratislava 1970) 17.

Megjegyzések Dušan Kováč értekezéséhez

A neves szlovák történész a szlovák történettudomány újabb koncepcióját vázolja föl, amely egyrészt leszámolni igyekszik a pozitivista és a marxista történetírás módszereivel, másfelől a szlovák történelem új értelmezésével kíván szolgálni. Ennek érdekében végzi a demitizálással minősíthető történelmi-történetírási revíziót, miközben bizonyos nemzeti tabukat érintetlenül hagy, illetőleg korszerűsítve illeszt egy, az eddiektől valóban eltérő, realiztikusabb jellegű történetírói koncepcióba. Ilyen a Nagy-Morva Birodalom és a mai Szlovákia közötti kontinuitás kérdése, a Nagy-Morva Birodalom szláv népének a szlovákokkal való azonosítása, Szlovákia mint kezdettől fogva megszakítás nélkül mindig létező „faktor” (hogy az ő szavával éljünk), valamint a dualizmus korának némileg egyoldalú és kevésbé méltányos szemlélete, az egykori észak-magyarországi városok szlovák elemeinek érezhető túlbecsülése. Miközben Kováč dicséretre méltó elszántsággal foszlat szét legendákat, eközben maga is részese (talán

dolgozatának esszéisztikus előadása, a magyar és a német szakirodalom eredményeinek mellőzése miatt is) új és régi legendák továbbélésének. A magunk részéről – többek között – Győrffy György és Kristó Gyula idevonatkozó kutatásaira hívjuk föl a figyelmet a honfoglaló magyarság és a szlávtság viszonyára vonatkozólag, valamint az Árpád-kor értékelését illetőleg, nyelvészeti szempontból mindenekelőtt Melich János és Kniezsa István, a nagymorva szellemi hagyaték sorsát tekintve Sziklay László kutatásait idézhetjük, mint a szlovákok története szempontjából megkerülhetetlen és szembesítést, méltó tudományos vitát igénylő hozzájárulást, amelynek célja a *közös múlt* jobb ismerete. Kováč (s ehhez joga van!) szlovák szempontból szemlélődik, kizárólag szlovák forrásokra hivatkozik, az „ellen”-adatokat nem látszik tudomásul venni. Mindazonáltal értekezése a szlovák–magyar dialógus darabja lehet; bizonyosan egy kor szellemi igényét, szlovák önismereti törekvéseit jelzi, és ebben a minőségében joggal tarthat számat a megkülönböztetett figyelemre. Más kérdés, hogy a szlovák és a magyar álláspontok egyelőre (és ki tudja, még meddig) igen messze vannak egymástól. Mintha nem ugyanannak a területnek, ugyanannak a (közös) történelemnek értékeléséről, jellemzéséről volna szó. Ugyanaz a „tény” (amely egyben eltérő interpretáció) más-más magyarázatra ingerelné a szlovák és a magyar történészt. Ha Bél Mátyást („magnum Hungariae decus”) a szlovák (?) apologéták közé sorolja, nem egészen világos, hogy miért, akkor nem lenne szabad meglepednie a kiváló pozsonyi tanár hun–magyar–szkíta kérdéseket taglaló munkájáról; ha a magyar „sovinizmust” megrója (már a XIX. század elején fölfedezve), akkor a szlovák röpiratok nem kevésbé nacionalista hangvételét sem lenne szabad mentegetnie; ha az egykori észak-magyarországi városok nemzetiségi konfliktusait emlegeti, talán megemlíthette volna, hogy már a XVIII. század végén olvashatók magyarországi németek tollából panaszok a kisvárosok egy részének szlavizálódásáról. Mindez azonban vitakérdés, éppen úgy, mint a korai történelem szláv–magyar (és nem egyoldalúan szlovák–magyar!) nyelvi-kulturális-politikai-katonai érintkezéseinek problémája, amelyet higgadtan, a párbeszédhez illő megfontoltsággal és kellően adattalva lehet csak (és szabad csak) megvitatni. Ennek reményében adjuk közre Dušan Kováč megvitatást feltétlenül megérdemlő értekezését.

F. I.